

**ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника
Навчально – науковий інститут мистецтв
Кафедра методики музичного виховання та диригування**

**Методичні рекомендації щодо організації навчання, самостійної роботи та
практичних модулів з дисципліни
«ШКІЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ »**

для студентів вищих музичних навальних закладів III- IV рівнів
акредитації

за другим (магістерським) рівнем

Галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність – 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)
Спеціалізація – За предметними спеціалізаціями

Автор: **Зваричук Ж.Й.** доцент кафедри методики музичного виховання та диригування, кандидат мистецтвознавства, заслужений працівник культури України.

Зваричук Ж.Й.

Методичні рекомендації щодо організації навчання, самостійної роботи та практичних модулів до дисципліни **«Шкільний практикум»** для студентів вищих музичних навальних закладів III- IV рівнів акредитації галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) спеціалізації: за предметними спеціалізаціями за другим (магістерським) рівнем.

Запропоновані методичні рекомендації містять теоретичні положення щодо основних питань в учбовому хоровому колективі. Впровадження в навчальний процес названих методичних рекомендацій сприятиме оновлення змісту навчання, розширення теоретичних знань з навчального курсу **«Шкільний практикум»** для студентів вищих музичних навальних закладів III- IV рівнів акредитації напряму підготовки підготовки спеціальністю 014.13 - Середня освіта за другим магістерським рівнем.

Пояснювальна записка

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Шкільний практикум» є теоретичні засади дитячого хорового виконавства та культури вокально-хорового співу, методичні принципи формування практичних навичок роботи з дитячим хором, що забезпечує процес мистецько-виконавської освіти магістрів, формує їх професійний фаховий розвиток і є необхідним для майбутньої практичної музично-педагогічної творчості, навчити вільно і творчо спілкуватися з школярами різного шкільного віку за їх особливостями розвитку.

«Шкільний практикум» базується на принципах цілісного підходу до вокально-хорової діяльності та тісно пов'язана з вивченням комплексу дисциплін психолого-педагогічного, фундаментального та професійно-орієнтованого циклу навчального плану, а саме: хорознавство, історія та теорія музики, хоровий клас, музична психологія, хорове диригування, сольфеджіо, гармонія, фортепіано, аналіз музичної форми, читання хорових партитур, вокальний клас. Дисципліна «Шкільний практикум» є однією з спеціальних дисциплін, що визначають кваліфікацію випускника як викладача, керівника дитячого хорового колективу.

Зміст дисципліни полягає у ознайомленні майбутніх фахівців з науково-теоретичним підґрунтям практикуму роботи з дитячим хором; систематизації знань, удосконалення технічних навичок набутих в курсі практичного диригування; забезпечення методичної підготовки до практичної роботи з дитячими хоровими колективами; формування навичок самостійної роботи з фаховою літературою, до вивчення художнього дитячого репертуару; формуванню широкого художнього музичного кругозору майбутнього диригента; формуванню гармонійно розвиненої особистості; створенню умов для розкриття і розвитку творчого потенціалу кожного учня; підготовці до організації та проведення вокально-хорової діяльності у класній та позакласній роботі; вихованню у студентів професійних навичок керування і оволодіння методами роботи з дитячим хоровим колективом, дидактичними принципами і

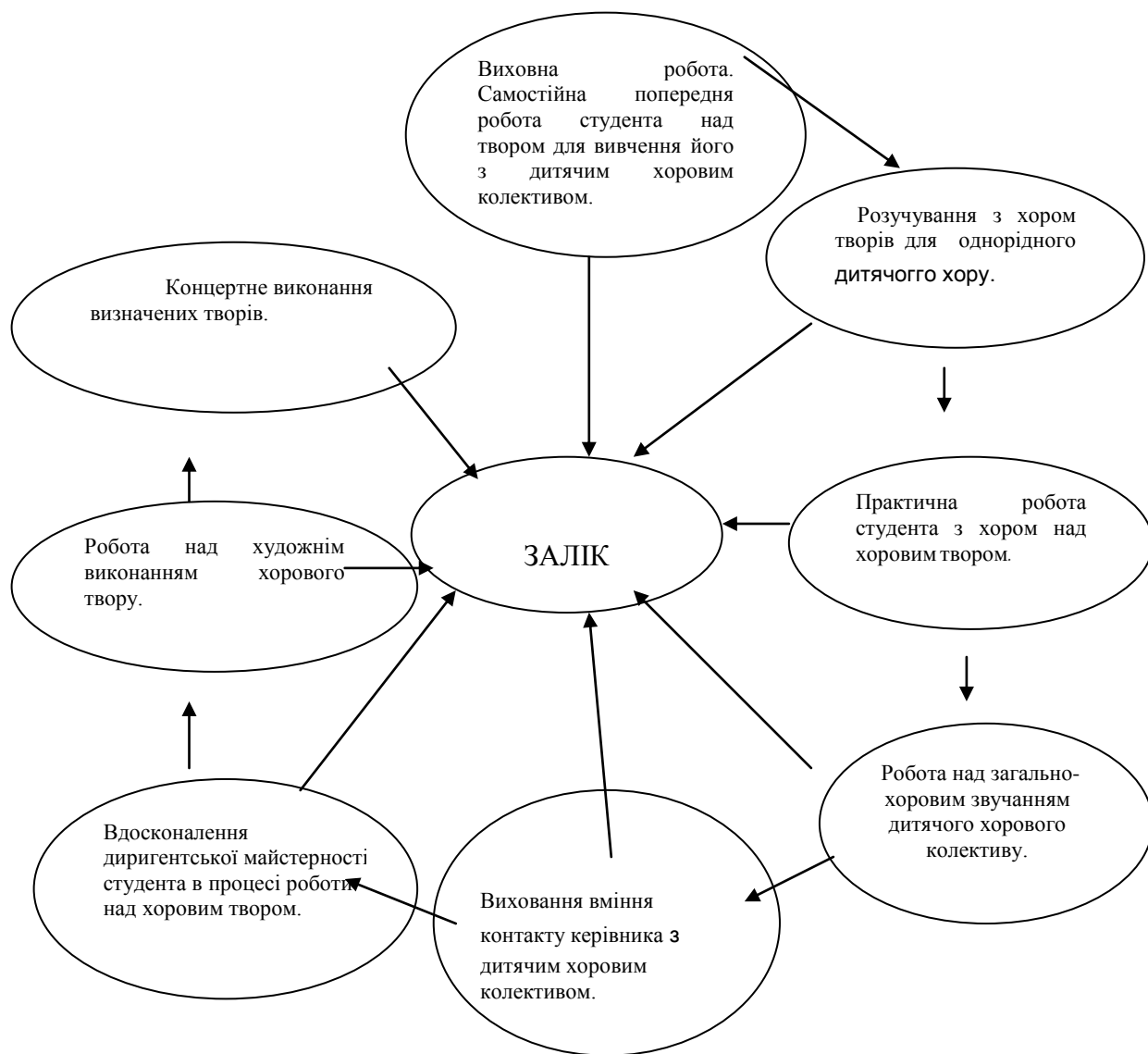
знанням психофізіологічного процесу співацької діяльності дитини; педагогічними та психологічними умовами роботи з дітьми; вивченню кращих зразків дитячого хорового мистецтва, які будуть сприяти музичному, художньому та естетичному вихованню учнів.

Дисципліна вибіркова.

Термін навчання - 0,5 року у другому семестрі.

Кількість кредитів - 3 кредити, загальна кількість годин: 90 (30 – аудиторна робота, 60 – самостійна робота).

Структурно - логічна схема навчальної дисципліни

Мета викладання спецкурсу «Шкільний практикум» полягає у формуванні та фаховій, професійній підготовці магістрів, що володіють

науково-теоретичними основами, знаннями та вміннями в педагогічній мистецько – виконавській діяльності, підготувати майбутнього вчителя до роботи з дитячим хоровим колективом, навчити вільно і творчо спілкуватися з школярами різного шкільного віку за їх особливостями розвитку. **«Шкільний практикум»** базується на принципах цілісного підходу до вокально-хорової діяльності та тісно пов'язана з вивченням комплексу дисциплін психолого-педагогічного, фундаментального та професійно-орієнтованого циклу навчального плану, а саме: хорознавство, історія та теорія музики, хоровий клас, музична психологія, хорове диригування, сольфеджіо, гармонія, фортепіано, аналіз музичної форми, читання хорових партитур, вокальний клас. Дисципліна **«Шкільний практикум»** є однією з спеціальних дисциплін, що визначають кваліфікацію випускника як викладача, керівника дитячого хорового колективу.

Шкільний практикум проходить у II семестрі на базі середньої школи і є творчою, навчальною лабораторією, де студенти вчать спілкуватися з школярами різного віку та працювати з дитячим хоровим колективом.

Досягнення мети передбачає опанування майбутніми педагогами-музикантами **змісту** курсу, що виявляться у:

- фаховому та культурному зростанні засобами вокально-хорової роботи, усталеному професійному інтересі до безперервного оновлення індивідуально-професійних якостей;
- формуванні фахової компетенції у процесі диригентської хорової підготовки, де поєднуються загально-професійна і спеціальна фахова складові, як здатність до виконавської діяльності;
- здатності до системної апперцепції і інтеграції галузевого знання та вміння долати поставлені завдання та мету у педагогічній та виконавській реальності;
- здатності і уміннях використовувати знання для вирішення проблем особистісного взаєморозвитку художнього розвитку дитини;
- формування комплексу знань, умінь і навичок, що забезпечує його спроможність використовувати у практичній діяльності;
- навичках самостійної роботи та навчання.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Шкільний практикум” є:

- фахове та культурне зростання засобами вокально-хорової роботи, усталений професійний інтерес до безперервного оновлення індивідуально-професійних якостей;
- підготувати майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-хорової роботи з дітьми у загально-освітніх закладах;
- здатність до системної апперцепції і інтеграції галузевого знання, вміння досягати мети і поставлених завдань навчання і творчої роботи у педагогічній реальності;
- здатність і вміння використовувати знання для формування музичних уподобань дітей, розвивати їх музичні задатки, розкривати перед дітьми особливості вокально-хорового твору та його інтерпретування ;
- вміння зрозумілого, професійного та педагогічного спілкування з дітьми відповідно до їх психологічних характеристик ;
- навичках самостійної роботи та навчання.
- формування фахового, музично-педагогічного професіоналізму педагога-музиканта для роботи з дитячим хоровим колективом;
- формування соціально-професійних і міжпредметних компетенцій;
- ознайомлення студентів з історичним аспектом розвитку дитячого хорового мистецтва на Україні;
- ознайомлення з теорією та методикою роботи з дитячим хоровим колективом;
- формування вмінь творчого використання отриманих теоретичних знань в практичній діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти-магістранти повинні

знати:

- методичні основи та послідовні етапи роботи з дитячим хором, класифікацію хорових колективів, проблеми вокально-хорової техніки (хоровий стрій, ансамбль, співацьке дихання, дикція, звукоутворення);

- вікові психолого-педагогічні особливості дитячих хорових колективів;
- засоби спілкування з дитячими хоровими колективами в залежності від їх вікових особливостей, теоретичні та науково-методичні засади в галузі дитячого хорового виконавства;
- здатності до системної апперцепції галузевого знання та вміння використовувати їх у практичній діяльності.

вміти:

- характеризувати особливості розвитку дитячого хорового виконавства на різних етапах його історичного розвитку;
- використовувати всі теоретичні знання в практичній діяльності з хоровими колективами;
- зацікавити учнів і розвивати в них любов до народної, класичної української та зарубіжної музики;
- організувати та працювати з дитячим хоровим колективом, правильно вибирати методичні напрямки роботи з дітьми; репертуар, концертно-виконавську діяльність;
- працювати над розвитком музичних здібностей учасників хору.

Компетенції:

Компетенції соціально-особистісні

- Здатність учитися;
- Здатність до критики й самокритики;
- Креативність, здатність до системного мислення;
- Адаптивність і комунікабельність;
- Наполегливість у досягненні мети;
- Турбота про якість виконуваної роботи;
- Дотримання етики та толерантність.

Загальнонаукові компетенції

- • Базові уявлення про основні напрямки розвитку дитячого хорового виконавства; ознайомлення студентів з історичним аспектом розвитку дитячого хорового мистецтва на Україні;
- Базові знання та науково-методичні засади в галузі дитячого хорового виконавства, засоби спілкування з дитячими хоровими колективами в залежності від їх вікових особливостей.
- Базові знання в галузі, необхідні для освоєння загально-професійних дисциплін. підготувати майбутнього вчителя до роботи з дитячим хоровим колективом, навчити вільно і творчо спілкуватися з школярами різного шкільного віку за їх особливостями розвитку

Інструментальні компетенції

- Здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою;
- Здатність до аналізу і синтезу;
- Уміння застосовувати базові знання на практиці;
- Здатність до самонавчання;
- Здатність адаптуватися до нових ситуацій.

Загально-професійні компетенції

- Розуміння цілісного рішення об'єкту на основі емоційно-чуттєвого сприйняття музичної форми;
- Володіння методами спостереження, ідентифікації, класифікації предмету діяльності;
- Підготувати майбутнього вчителя до роботи з дитячим хоровим колективом, навчити вільно і творчо спілкуватися з школярами різного шкільного віку за їх особливостями розвитку;
- використовувати всі теоретичні знання в практичній діяльності з хоровими колективами; зацікавити учнів до хорового співу;
- Практичне й оперативне застосування знань, вмінь до конкретних професійних ситуацій;
- Розвивати творчу уяву, художній смак школярів; вміння розкривати творчий задум композитора.

Спеціалізовано-професійні компетенції

- Знання основних шляхів пошуку виконавських засобів втілення художнього образу у виконавській та педагогічній діяльності;
- Використання професійно-профільованих знань у педагогічній, виконавській та концертній діяльності;
- Використання теоретичних та методичних знань, володіння музичним репертуарним матеріалом різних епох, стилів для виконавської та концертної роботи;
- Використання професійно-профільованих знань та навичок під час вокально-хорової роботи з дітьми, у процесі формування естетичних поглядів, тенденцій та художніх смаків;
- Використання знань, умінь і навичок зі спеціалізованих професійних дисциплін в процесі вирішення практичних завдань.

Методичні вказівки щодо організації самостійної роботи студентів.

Підготовка сучасного фахівця у будь-якій галузі неможлива без набуття ним знань та навичок самостійної роботи. Її велику, інформаційно-містку частину включено у підготовку магістрів. За складом матеріалу, змістом та структурою вони повністю узгоджені з навчальним планом.

Самостійна робота студентів (СРС) займає провідне місце в системі сучасної вищої освіти. З усіх видів навчальної діяльності СРС значною мірою забезпечує формування самостійності як провідної риси особистості студента. Самостійна робота завершує завдання усіх інших видів навчальної діяльності. СРС – це діяльність, що організовується тим, хто навчається в силу його пізнавальних мотивів у найбільш зручний, раціональний час та контролюється ним самим на основі опосередкованого системного управління з боку викладача.

Розвиток напрямку самостійної підготовки студентів до опанування навчальними дисциплінами професійно орієнтованого циклу є важливим для професійної підготовки в навчальних закладах. Зміст навчальної дисципліни «Шкільний практикум» визначено в її робочій навчальній програмі. Вивчення

дисципліни передбачає засвоєння теоретичного матеріалу, вміння практичного використання знань та щоденну самостійну роботу.

Особливе значення мають відвідування концертів, ознайомлення з найрізноманітнішою хоровою літературою різних стилів та жанрів, слухання музики, перегляд відеозаписів концертних програм різних за професійним рівнем хорових колективів та вміння аналізувати почуте.

Самостійна робота студентів по вивченню відповідної дисципліни включає вивчення теоретичних основ курсу згідно тематичного плану за рекомендованою літературою, самостійне опрацювання та вивчення напам'ять хорових партій репертуару хорового колективу. Студент при вивченні хорових партій може користуватися методом програвання партитури чи окремої партії на інструменті або читка з листа.

Дитячий хоровий спів є дійовим засобом залучення школярів до музичного мистецтва, природнім способом вираження естетичних почуттів. З усіх видів виконавського мистецтва він є найдоступнішим для учнів видом музичної діяльності. Тому хоровий спів здавна розглядається як один з основних засобів музичного виховання. Вокально – хорова робота з дитячим хоровим колективом має свою спеціальну методику.

Підготовка студента до роботи в дитячому хоровому колективі передбачає: комплексний музично-теоретичний та вокально-хоровий аналіз хорового твору, наявність репетиційного плану, досконале знання хорової партитури, високо професійну мануальну техніку, власне інтерпретаційне рішення твору.

**Методичні вказівки щодо організації самостійної роботи студентів,
вивчення та практичних змістовних модулів дисципліни.**

**Програма навчальної дисципліни
Змістовий модуль 1.**

Тема 1. Самостійна попередня робота студента над твором для вивчення його з дитячим хоровим колективом.

Методичні рекомендації до вивчення теми та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні звернути увагу на вивчення таких питань: прослуховування твору в запису, вивчення хорової партитури, спів кожного голосу, спів інтервалів та акордів по вертикалі, вміння зробити вокально-хоровий аналіз: виклад, фактура, темп, динамічні відтінки, виявлення інтонаційних труднощів у партіях та визначення методики роботи над подоланням їх. Визначення особливостей хорового співу - цезури, дихання, логічні наголоси, виразне фразування. Визначення пошуків творчої реалізації поставлених цілей у роботі з дитячим хором.

Тема 2. Розучування з хором творів для однорідного дитячого хору.

Методичні рекомендації до вивчення теми та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні підготувати коротке вступне слово про авторів музики і літературного тексту твору, проаналізувати загальний ідейно-художній зміст, визначити настрій та характер пісні. Вміння сольфеджувати окремо кожен партію твору, придумати цікаві методи для сольфеджування твору, розвиваючи у дітей музичну грамоту та читку з листа і спів словами та вивчення складних для виконання місць. Підбір цікавих методів та способів роботи з дітьми над піснею - поєднання груп голосів, спів усім складом хору.

Змістовий модуль 2.

Тема 3. Практична робота студента з дитячим колективом над хоровим твором.

Методичні рекомендації до вивчення теми та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні звернути увагу на вивчення таких питань: методи вокально-хорової роботи дитячого хору: над правильним співочим диханням та звукоутворенням в залежності від характеру

твору. Підібрати комплекс вправ для роботи над дикцією, артикуляцією, художнім образом, характером інтонування та ансамблем.

Тема 4. Робота над загально-хоровим звучанням дитячого хорового колективу. Рівне, ансамблеве звучання в усіх хорових партіях і хору в цілому.

Методичні рекомендації до вивчення теми та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні опрацювати методичну літературу щодо вивчення методів виховання і навчання у дітей співу на опорі, в високій позиції, формування культури співу та розвиток ладового відчуття, слуху.

Змістовий модуль 3.

Тема 5. Виховання вміння контакту керівника з дитячим хоровим колективом.

Методичні рекомендації до вивчення теми та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні звернути увагу на вивчення таких питань: вдосконалення навиків спілкування з дитячим хором: розуміти психологічні особливості дітей, подолання внутрішньої скованості, вміння чітко висловити свою думку щодо поставлених вимог в роботі та організації творчої атмосфери. Продумати та скласти план репетиції, тренування вміння тримати темп репетиції, оволодіти увагою дітей та зацікавленістю їх у роботі, продумати шляхи формування контакту з дитячим хором через чіткі, опрацьовані диригентські жести, міміку.

Тема 6. Вдосконалення диригентської майстерності студента в процесі роботи над хоровим твором.

Методичні рекомендації до вивчення теми та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні досконало вивчити хорову партитуру твору, проаналізувати технічні прийоми відтворення тексту за допомогою диригентських жестів, досягнути чітких показів вступу, звуковедення, штрихів та закінчення фраз, динамічного плану.

Змістовий модуль 4.

Тема 7. Робота над художнім виконанням хорового твору.

Методичні рекомендації до вивчення теми та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні звернути увагу на вивчення таких питань: аналіз літературного тексту, пояснення і розуміння його змісту, синтез музики і слів, використовуючи всі можливі засоби музичної виразності. Продумати шляхи роботи над виконавськими засобами художньої виразності та творчого ставлення до інтерпретації хорового твору в залежності від художньої ідеї, характеру створюваного образу, виконавського стилю.

Тема 8. Концертне виконання вивчених творів. Підготовчий процес до концертного виступу.

Питання до самостійної роботи

1. Як самостійно працювати над хоровою партитурою?
2. Назвати особливості вокально-хорової роботи з дітьми різного віку.
3. Які психолого-педагогічні особливості дітей різного шкільного віку?
4. Охорона дитячого голосу. Мутація.
5. Які педагогічні принципи вибору репертуару для шкільного хору?
6. Які умови успішного проведення концертної практики з дитячим хоровим колективом?
7. Які типи і види дитячих хорів розрізняють? Хорові партії дитячого хору.
8. Діапазони хорових партій відносно віку.
9. Основні методи спілкування диригента з хором.
10. Яка роль репертуару в розвитку дитячого голосу?

Перелік індивідуальних завдань.

- Робота з навчально-методичною літературою та репертуарними збірниками.
- Вивчення теоретичних засад роботи з дитячими хоровими колективами, психолого-педагогічні умови роботи з дітьми різних вікових груп.
- Досконала робота над вибраним репертуарним матеріалом, вивчення хорової партитури, спів хорових партій, короткий аналіз твору.
- Вміти зробити план проведення репетиції, підібрати комплекс вокально-хорових розспівок для роботи над творами.
- Відвідування репетицій різних хорових дитячих колективів, спостереження за роботою керівників, вивчення етапів творчого та концертного життя цих хорів.
- Відвідування концертів, слухання хорової музики в запису та за допомогою інтернет-ресурсів, вміння зробити аналіз виступу.

Програмові та репертуарні вимоги до курсу.

Репертуар для дитячого хору необхідно підбирати відповідно щодо віку та виконавських можливостей колективу. Твори повинні бути різними за стилями, епохами, жанрами, характерами і темпами, мати навчально-виховні, педагогічні завдання. В кінці курсу студент показує свою практичну роботу з дитячим хором у формі концертного виступу. Він повинен продемонструвати своє вміння інтерпритації хорових творів, творчого спілкування з дітьми, концертної витримки.

Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять з дитячим хором і має на меті перевірку рівня знань та готовність студента до виконання поставлених професійних завдань. Форми поточного контролю: здача хорових партій програми, участь у концертах.

Підсумковий контроль проводиться по закінченню навчального року як результат проведення концертного виступу та передбачає залік.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота		Сума
Змістовий модуль №1,2	Змістовий модуль № 3,4	
Здача хорових партій, ілюстрація та бесіда, робота з хором, 10+10+30= 50	Концертне виконання та інтерпретація хорового твору 50	100

Максимальний бал за всі контрольні заходи	50
Максимальний бал за залік	50
Підсумкова оцінка	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення

1. Репертуарні збірники та нотні видання.

1. Леонтович М. «Хорові твори». / Упорядник Кузик В.В. «Музична Україна»,-Київ, 2005.
2. Колесса Ф. Шкільний співаник. Київ.-Музична Україна,1993.-223с.(перевидання)
3. Кушка Я.С. Збірник пісень для школярів. Частина 2. Нотний додаток. Збірник пісень для школярів.-Вінниця: Нова книга,2007.-124с.
4. Лисенко М. Молодощі. Збірка танків та веснянок в хоровому розкладі. Київ.-Муз.Україна,1990.-143с.
5. Україно, мій ти краю...Збірник пісень А.Басової на вірші М.Підгірянки:Ів.Франківськ.облвидав «Галичина».1992.-56с.
6. Савчук В.Я. Пісенний світ школяра. Навчально-методичний посібник, Ч.І,ІІ.-Івано-Франківськ, 2006,2007.
7. Оперні хори.Перекладення для дитячого хору./Упорядник Є.Виноградова.-В-во Муз.Україна,1984.-62с.
8. Хрестоматія з практикуму шкільного репертуару. Загальне упорядкування Вовк М.В.- Ів.-Франківськ, Ч. І, 2006.-164с. Ч.ІІ,2008.-165.

Рекомендовані хорові твори для практичної роботи х хором

Двоголосий однорідний хор.

1. Вериківський М., сл.Т.Шевченка "Думи мої".
2. Верьовка Г. Обробка укр,нар,пісні "Ой літає соколонько"
3. Леонтович М. Обробка укр. нар. пісні "Закувала зозуленька"
4. Лисенко М. Обробки укр. нар. пісень "Плету, плету, плетеницю", "Ой не рости кропе"
5. Косенко І. Обробка укр.. нар. пісні "Баламут"
6. Ревуцький Л. Обробка укр. нар. пісні "Іди, іди, дощику"
7. Стеценко К. Обробки укр. нар. пісень "А вже весна", "По той бік горе"
8. Фільц Б., сл.О.Олеся "Білі гуси".

Триголосий однорідний хор.

1. Барвінський В. Обробка укр. нар. пісні "Ой, у полі".
2. Білаш О., сл.О.Каттая "Іви-двійники"
сл.В.Коломійця "Зашуми Дніпро" сл. М.Ткача "Два журавлі"
3. Вериківський М. Щедрівка "Ой учора, ізвечора"
4. Верстовський О. Хор дівчат з опери "Аскольдова могила"
5. Верьовка Г., сл.Т.Шевченка " Не щибечи соловейко"
6. Домінчен К. Обробка укр. нар. пісні "Марина"
7. Заремба М., сл.Т.Шевченка "Така її доля".
8. Зуев О., сл. І.Зінченка "П"є журавка воду"
9. Колесса Ф. Обробки укр. нар. пісень "Ой зацвіли фіялочки", "Павоньки ходять".
10. Колесса М. "Травка-муравка"
11. Леонтович М. Обробки укр. нар. пісень "Чого соловей смутен",

"Ой у полі жито", "Було літо", "Ой сивая зозуленька" "їхав стрілець на війноньку", "Сіно моє сіно".

12. Лисенко М. Обробка укр. нар. пісні "Ой летіла горлиця".

13. Ревуцький О. Обробка укр. нар. пісні "Прилетіла перепілонька".

14. Скалецький Р. Обробки укр. нар. пісень "Ой Петре, Іване", "Чи я тобі, товариш".

15. Степовий Я., сл. Т. Шевченка "Ой діброво темний гаю", "Садок вишневий коло хати".

16. Стеценко К. Колядка "А чий це той двір".

17. Шамо І., сл. Д. Луценка "Україно любов моя"

Рекомендована література

Базова

(Бібліотека Навчально-наукового інституту мистецтв)

1. Апраксина О. Методика музикального виховання. М.: Муз.изд.-1985. К-сть екз.:10

2. Болгарський А. Г., Сагайдак Г. М. Хоровий клас і практика роботи з хором. К., 1987. К-сть екз.:20

3. Ветлугіна Г. Музичний розвиток дитини. К.: Муз.Укр.-1978. К-сть екз.:2

4. Гадзюк Г.Г. З музично-педагогічного досвіду. Збірник статей. Харків, «Видавництво «Сага», 2008.-с.188. К-сть екз.:1

5. Добровольская Н. Вокальные упражнения в хоре подростков. М.-1959. К-сть екз.:1

6. Доронюк В.Д. Зваричук Ж.Й. Шкільне хорознавство . Ів.- Франківськ, 2008. К-сть екз.:10

7. Доронюк В.Д. Серганюк Л.І. Серганюк Ю.М. Диригент шкільного хору / В.Д.Доронюк, Л.І.Серганюк, Ю.М.Серганюк. Ів. –Франківськ, 2009. К-сть екз.:3

8. Кушка Я. Методика музичного виховання дітей. Вінниця.: нова книга, 2007, с.120 К-сть екз.:1

9. Леонтович М. Практичний курс навчання співу у середніх школах України.-К.: 1989 К-сть екз.:3

10. Мархлевський А.Ц. Практичні основи роботи в хоровому класі. К.: Музична Україна, 1996.-96с. К-сть екз.:4

11. Падалка Г. Учитель, музика, діти. К.:Муз.Укр.-1982.-144 с. К-сть екз.:8

12. Падалко Л.І. Виховання ансамблю в хорі: Посібник. К.: Мистецтво, 1996.-172с. К-сть екз.:2

13. Печерська Е.П. Уроки музики в початкових класах . К.:Либідь.-2001 К-сть екз.:8

14. Попов В. Організаційні і методичні основи роботи дитячого хору. К.-1990. К-сть екз.:10

15. Орлова Н. О детском голосе. М.: Изд.Муз.-1972. К-сть екз.:1
16. Струве Г. Школьный хор. М.:Просвещение.-1981 К-сть екз.:2
17. Стулова Г. Хоровой класс : (Теория и практика вокальной работы в детском хоре) . Учебное пособие . М.: Просвещение.- 1988.-126 с. К-сть екз.:15
18. Стулова Г. П. Дидактические основы обучения пению. Учебное пособие.- Москва.:1998,с.70 К-сть екз.:15
19. Огороднов Д. Музыкально- певческое воспитание детей в общеобразовательной школе. К. Муз. Укр.1989. К-сть екз.:10
20. Раввінов О. Методика хорового співу в школі. К.: Муз.Укр.,1971.- 120с. К-сть екз.:10
21. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в початковій школі. Т.: Навчальна книга – Богдан, 2001,-232с. К-сть екз.:1
22. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в основній школі.- Т.: Навчальна книга – Богдан, 2001,-254с. К-сть екз.:1
23. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання. Київ.:1997 К-сть екз.:1
24. Хлебникова Л.О. Методика хорового співу в початковій школі. Метод.посіб. Тернопіль: Навчальна книга- Богдан, 2006. К-сть екз.:1

Допоміжна

1. Білявський Е. Засвоєння сучасної музичної мови в хорі. К.,1998.
2. Асаф'єв Б.В. О хоровом искусстве. Сб. статей / Сост. И коммент. А.Павлова-Арбенина. Л., Музыка, 1980.-216с.
3. Бриліант В. С., Палкін В. П. Вокальні вправи для самодіяльного хору. К., 1978.
4. Гарбузов Н. А. Зонная природа звуковысотного слуха. М. -Л., 1948.
5. Колеса М. Основи техніки диригування . К.:Муз.Укр.-1973
6. Краснощеков В. И. Вопросы хороведения. М., Музыка, 1969.-300с.
7. Критский Б. Проблемы ансамбля в хоре . М.-1980
8. Назаренко І. Мистецтво співу. К.-1968
9. Лашенко А. П. Хоровая культура: аспекты изучения и развития. К.: Музична Україна, 1989.- 136с.
10. Левандо П. П. Проблемы хороведения. М., 1974.
11. Переверзев Н. Проблемы музыкального интонирования. М,1966
12. Романовский Н. В. Принципы работы над строем в хоре. В сб.: Хоровое искусство. Л., 1967.
13. Романовский Н. В. Хоровой словарь. Л.: Музыка, 1972.-144с.
14. Смирнова М. Хорознавство. Харків,2003.
15. Хайкин Б. Беседы о дирижерском ремесле. М.-1984
16. Шамина Л. В. Работа с самодеятельным хоровым коллективом. М., Музыка, 1988, 175с..
17. Шреєр-Ткаченко О. Я. Історія української музики. К., 1980.
18. Яковлев А. Физиологические закономерности певческой атаки. Л., 1971.

19. Юцевич Ю. Є. Теорія і методика розвитку співацького голосу: Навчально-методичний посібник для викладачів і студентів мистецьких навч. закладів, учителів шкіл різного типу. К.: ІЗН,1998.- 160с.

15. Інформаційні ресурси

Бібліотеки, Інтернет, електронні книги , нотні бібліотеки

1. mubis.com.ua/

2. library.dudaryk.ua/ua/compositions

3. www.bestchoir.kiev.ua/index.php/ua/notes

4. <https://parafia.org.ua/noty/>

5. hryh.synthasite.com/seminars.php

6. <http://notes.tarakanov.net/> <http://notes.tarakanov.net/>

7. nlib.narod.ru

8. <https://ukrnotes.in.ua/>

9. www.nbu.gov.ua/webnavigator/Muzyka

10. www.uaportal.com › ...